

40 året for dansk anerkendelse af Vietnam

Danmark anerkendte Den Demokratiske Republik Vietnam i november 1971.

Her er begivenhederne, der førte til den danske anerkendelse,
og en situationsbeskrivelse af Vietnamkrigens sidste år

Af Kirsten Vagn Jensen

Da den danske regering 25. november 1971 gav den Demokratiske Republik Vietnam (DRV) sin diplomatiske anerkendelse, var det ingen selvfølge. Regeringen Jens Otto Krag med K.B. Andersen som udenrigsminister forklarede ganske vist pressen, at det var "business as usual", idet man i Danmark i henhold til suverænitetsprincippet jo altid anerkendte det styre, der havde den faktiske, suveræne magt i et land.

Men der var bare den hage ved forklaringen, at DRV kun udøvede denne magt ned til den 17. breddegrad. Det valg der i henhold til Geneveaftalerne fra 1954 skulle afholdes inden to år og ende med et genforenet Syd og Nord, var jo aldrig blevet holdt, fordi amerikanerne frygtede at Ho Chi Minh ville vinde stort.

USA havde støttet franskmændene økonomisk de sidste fire år af deres kolonikrig, helt til det endelige franske nederlag ved Dien Bien Phu i 1954. Med baggrund i præsident Dwight D. Eisenhowers såkaldte dominoteori, ifølge hvilken kommunistisk fremgang i et land ved en kædereaktion ville medføre, at også de omliggende lande ville falde som dominobrikker for kommunismen, begyndte USA nu for alvor at engagere sig. I stedet for at afholde det planlagte valg, som skulle føre til genforening af landet, blev Sydvietnam udnævnt til selvstændig republik med Saigon som hovedstad og Ngo Dinh Diem som præsident.

Til at begynde med sendte USA kun militær-rådgivere for at få opbygget en effektiv hær i syd. Men Diems i realiteten diktatoriske styre mødte stadig mere folkelig modstand, så USA måtte sætte stadig større ressourcer ind for at forsøge at stabilisere styret.

Fra 1960 blev den spredte modstandsbevægelse i syd formelt samlet i FNL, Fronten til National Befrielse. FNL blev støttet fra nord, fordi Ho Chi Minh og hans kommunistparti nu havde opgivet håbet om at opnå en genforening af Syd og Nord ad politisk vej.

Organiseret modstand

Fra midten af 1960'erne opstod organiseret modstand mod Vietnam-krigen i USA, ikke mindst efter at der blev indført almindelig værnepligt. Næsten parallelt dannedes protestbevægelser i mange andre lande, herunder Danmark. Til at begynde med var det spredte lokale grupper af mere

eller mindre revolutionær observans, der kaldte til demonstrationer, efterfulgt af møder med bredere politisk sigte, arrangeret af de politiske ungdomsorganisationer DSU og SUF, Frit Forum, Radikal Ungdom og Studenteramfundet.

Efterhånden som amerikanerne optrappede krigen til fuld luft- og landkrig, hvor mere end en halv million amerikanske tropper var engageret, opstod behovet for at skabe fastere organisatoriske rammer for det videre arbejde i Vietnam-bevægelsen. Men det viste sig snart at uenighederne var for store til at rumme de to hovedtendenser i en organisation. Den mest radikale fløj blev i 1967 samlet i De Storkøbenhavnske Vietnamkomiteer under parolen "USA ud af Vietnam!" og i december 1968 oprettedes De Danske Vietnamkomiteer (DDV) med et klart anti-imperialistisk grundlag. Men også

andre grupper og enkeltpersoner søgte at påvirke opinionen i Danmark – og ikke mindst politikerne – ved at skrive artikler og debatindlæg, som bragte mere etiske og humanitære aspekter på den mere og mere altomfattende krig.

Danmark var en af USA's nære allierede, og med Per Hækkerup som socialdemokratisk udenrigsminister fra 1962 til 1966 var der tilsyneladende ingen slinger i valsen: Man var overbevist om den amerikanske fredsvilje i "denne ulykkelige krig", som det gerne hed under folketingsdebatterne. Udadtill var der altså fælles fodslag, mens der bag kulisserne nok var en del splittelse i forhold til Socialdemokratiets opbakning til USA's krigsførelse.

227.000 danske underskrifter

I løbet af 1967 voksede den danske modstand mod

Jens Otto Krag med den amerikanske præsident Lyndon B. Johnson.
Washington, 1967

krigen i Vietnam via møder, protestannoncer og demonstrationer. Ikke mindst indsamlingen til en helsidesannonce i New York Times 27. juni 1967 med krav om et totalstop af bombardementerne af Nordvietnam blev en stor succes. De 227.000 danske underskrifter blev afleveret til statsminister Jens Otto Krag med opfordring til at bringe budskabet videre, når han kort efter var gæst hos præsident Lyndon B. Johnson.

I april 1967 var der i Stockholm blevet gennemført et såkaldt Russell-tribunal for at afhøre en række vidner, bl.a. deserterede amerikanske soldater, om hvordan krigen i Vietnam faktisk blev ført. Det var aftalt, at et kommende Russell-tribunal skulle holdes samme efterår i Paris. Men efter at præsident Charles de Gaulle via en opringning fra præsident Johnson fik at vide, at tribunalets afholdelse ville blive betragtet som en fjendtlig handling over for USA, forbød han dets gennemførelse.

En arbejdsgruppe, som bl.a. bestod af Johs. Glavind (som senere blev formand for DVF), Erik Vagn Jensen, Ole Wivel og Ebbe Reich, havde allerede taget initiativ til at danne et Dansk Bertrand Russell Råd for at støtte den engelske filosofers forsøg på at få undersøgt de formodede krigsforbrydelser i Vietnam.

Efter de Gaulles afslag henvendte Jean Paul Sartre sig nu til Dansk Bertrand Russell Råd og fik kort efter rådets tilslutning til at gennemføre tribunalets anden session i Danmark.

Da Krag bøjede sig

Da den danske presse fik nyheden, ringede journalisterne straks til statsminister Krag i New York for at få hans kommentar. Den lød: Det ville være en uvenlig handling over for USA, og den danske regering er modstander af at tribunalet blev holdt i Danmark.

Krag forbød dog ikke tribunalet, men ville blot forhindre det. Og man gjorde virkelig, hvad man kunne: Det ene konferencelocale efter det andet trak sig fra aftaler om at huse tribunalet. Men mest truende forekom Krags udsagn til pressen om, at regeringen ville "benytte de legale midler, som den måtte finde hensigtsmæssige" for at undgå tribunalet. Det ville bl.a. sige at "nægte at udstede visa til de vidner, som måtte have brug for det, for overhovedet at kunne optræde ved tribunalets høringer."

I praksis betød det, at vidner fra Nordvietnam og endda visse af Russell-tribunalets egne medlemmer ikke ville kunne komme ind i Danmark. Det førte til intense telefonsamtaler mellem Dansk Bertrand Russell Råds sekretær, Erik Vagn Jensen, og Ole Wivel. En aften fik en af dem den lyse idé at man jo kunne placere de nordvietnamesiske vidner i Malmø, bånd deres vidneudsagn og bringe dem med flyvebåd til København og derfra videre til Roskilde, hvor tribunalet endelig havde fundet et mødelocale. Det ville muligvis give endnu mere PR for sagen!

Det viste sig senere, at det var netop den idé,

30/10 1967 i Statsministeriet ses Bertrand Russell Rådets danske repræsentanter: Ebbe Kløvedal Reich, Erik Vagn Jensen og Ole Wivel sammen med Jens Otto Krag og udenrigsminister Hans Tabor

der fik Krag til at indkalde Ole Wivel, Ebbe Reich og Erik Vagn Jensen til et møde i Statsministeriet med den nye udenrigsminister Hans Tabor. Her meddelte Krag, at man stadig var modstander af tribunalet, men havde besluttet at give visa til vidnerne. Til pressen erklærede han, at der "var kommet nye oplysninger i sagen."

Først under en frokost i 1974, da Krag havde trukket sig ud af politik, betroede han Erik Vagn Jensen og Ole Wivel, at det var oplysningen om flyvebådene (som han fik via telefonaftlytning), der ændrede beslutningen. Men selv om Krag i det ydre opretholdt distancen til Russell-tribunalet, havde han i sommeren 1967 som gæst hos præsident Johnson flere åbenhjertige samtaler på tomandshånd med ham, hvor temaet var Vietnam-krigen. Her fremførte han, at kun forhandlinger baseret på Geneve-aftalerne fra 1954 kunne skabe en varig løsning, og at også FNL burde være repræsenteret. Disse samtaler fortalte han bl.a. sin senere forsvarsminister, Kjeld Olesen, om.

I november 67 løb den 2. session af Russell-tribunalet af stabelen i Roskilde. Alle vidner fik deres visa, også dem fra Nordvietnam. Tribunalet blev et vigtigt led i danskernes bevidstgørelse om det mareridt, Vietnam-krigen reelt var.

Dansk Bertrand Russell Råd opløste sig selv efter sessionen i Roskilde. Ved det afsluttende møde fremlagde arbejdsgruppen resultaterne og dens planer for fremtiden. De gik ud på at skabe en langt bredere folkelig bevægelse for at støtte Vietnam, og desuden arbejde på at få etableret en vietnamesisk repræsentation i København.

Oprettelsen af Vietnam 69

Den hidtil største demonstration 27. april 1968 fik stor opbakning med 25.000 deltagere på Christiansborg slotsplads, og forløb fredeligt indtil afslutningen ved den amerikanske ambassade. Her kom det til voldsomme sammenstød med politiet,

og en gruppe militante aktivister gik til kamp mod politiet. Det resulterede i flere sårede demonstranter og ca. 50 arresterede. Bagefter kom det til en stor debat om bevægelsens mål og midler, og striden mellem de to fløje blev yderligere uddybet.

Flere af initiativtagerne til Russell-tribunalet bl.a. Johs. Glavind, Erik Vagn Jensen og Ole Wivel havde oprettet 'Gruppe 7' som mente, at det var stærkt kontraproduktivt og alt for let angribeligt. De havde gennem deres kontakter til det kæmpende Vietnam fået vished for, at vietnameserne var interesseret i at aktivere befolkningen mere bredt, og helst sådan, at fagbevægelsen og de parlamentariske partier, herunder Socialdemokratiet, også for alvor engagerede sig.

Svaret blev oprettelsen af Vietnam 69 den 19. januar 1969. Initiativgruppen var Gruppe 7, som ret hurtigt i 1968 fik skabt kontakt med Anker Jørgensen, John Mølgaard og Thomas Nielsen fra fagbevægelsen, og fra det parlamentariske liv kulturminister Bodil Koch. Hun var kendt for at gå imod partilinjen i flere udenrigspolitiske anliggender, og havde blandt andet taget klart stilling mod atomoprustning og den amerikanske intervention i Vietnam.

Et af de opstillede mål for Vietnam 69 var at starte en indsamling med det humanitære mål at få genopbygget et bombet hospital i Nordvietnam og indkøbe kirurgiske instrumenter til FNL i Syd. Det initiativ løb ind i utrolige chikanerier fra den daværende borgerlige regering, men det endte med at indsamlingen blev erklæret lovlig og blev en pæn succes.

PRG-kontor på Amalievej

Det andet mål: at få oprettet en diplomatisk repræsentation for FNL i København, takkede FNL i første omgang nej til. Det skete først, da PRG - den Provisoriske Revolutionsregering - var blevet dannet i august 1969, og man nu havde

De delegerede fra Indokina ved demonstration 14/10 1972, som var arrangeret af både Vietnam 69 og De Danske Vietnamkomiteer

stærkt brug for at være repræsenteret i Europa - ikke mindst i et NATO-land som Danmark. PRG-kontoret kom til at ligge på Amalievej, og bag oprettelsen af informationskontoret stod både De Danske Vietnamkomiteer, Vietnam 69 og Socialdemokratiet. Det sidste var ikke mindst interessant. Den hidtidige socialdemokratiske holdning var nu ændret.

Folk som Jens Kampmann, Anker Jørgensen, John Mølgaard og K.B. Andersen havde lagt den nye linje. Anker Jørgensen, som var SiD's formand, blev senere formand for Vietnam 69.

Inspiration fra Sverige

Den mere dristige kurs var sikkert også inspireret af det svenske socialdemokrati. Sverige var ikke medlem af NATO, og stod derfor meget friere i forhold til USA. Især havde Olof Palme allerede i 1968 tirret USA ved personligt at gå med i en stor Vietnam-demonstration, hvorefter den amerikanske ambassader var blevet hjemkaldt. Året efter, i 1969, da Palme var blevet statsminister, anerkendte Sverige som den første vesteuropæiske regering DRV.

Anerkendelsen

Ved folketingsvalget 21/9 1971 udskiftedes VKR-regeringen med en tredje socialdemokratisk mindretalsregering under Jens Otto Krag, støttet af SF. Udenrigsminister K.B. Andersen meddelte den 25. november 1971 at Danmark havde givet sin diplomatiske anerkendelse af den Demokratiske Republik Vietnam (Nordvietnam), samtidigt med Norge. Noget af en milepæl i Vietnam-bevægelsens annaler.

Som opfølgning på Russell-tribunalet havde svenskerne med bl.a. Gunnar Myrdal i spidsen nedsat en kommission til undersøgelse af USA's krigsforbrydelser i Indokina.

Kommissionens tredje samling var planlagt til

oktober 1972 i København, og Vietnam 69 havde påtaget sig værtskabet.

For at markere dette betydningsfulde skift i dansk udenrigspolitik havde statsminister Krag sagt ja til at åbne "Den internationale Undersøgelsskommissions 3. Samling" i København.

Som bekendt fratrådte Krag som statsminister dagen efter at folkeafstemningen om EF var i hus, og udnævnte Anker Jørgensen som sin afløser. Det blev altså Anker Jørgensen, der fik æren af at åbne den tredje samling i den gamle Landstingssal, hvor han ufortøvet fordømte de amerikanske bombardementer i Vietnam og erklærede "Jeg ønsker

USA ud af Indokina" - med rasende angreb i den borgerlige presse til følge. Men en voksende majoritet i Danmark indså krigen meningsløse gru. Blandt vidnerne ved den tredje samling var bl.a. Frode Jakobsen, som sammen med den tidligere amerikanske justitsminister Ramsey Clark havde bevidnet den amerikanske bombing af digerne i Nordvietnam.

Våbenhvile og kapitulation

Da julebombardementerne over Hanoi og Haiphong i 1972 blev iværksat med utallige civile ofre til følge, voksede modstanden mod krigen også i borgerlige kredse. Kort efter enedes de stridende parter efter fire års fredsforhandlinger i Paris om en våbenhvile.

Dens første paragraf var ensbetydende med amerikansk kapitulation over for de vietnamesiske krav: "USA og alle lande respekterer Vietnams uafhængighed og suverænitet, enhed og territoriale integritet som anerkendt i 1954- Geneveaftalen om Vietnam."

Men der skulle gå yderligere to år, før det hele var forbi og amerikanerne trak sig endegyldigt ud af Vietnam.

Foto: Jakob Maarbjerg, Vietnam 69

Statsminister Anker Jørgensen hilser 10/10 1972 på lederne af den vietnamesiske delegation ved åbningen af 3. samling af Russell krigsforbyder tribunalet i København